

teleuropa: Wirkungen des Menschen auf Landschaften. Klett-Perthes, Gotha/Stuttgart.

- DEWEZ, W.J., 1960. De bodem van Limburg in verband met de Geschiedenis van het gewest. In: E.C.M.A. BATTÀ *et al.* (red.), *Limburg's verleden* (geschiedenis van Nederlands Limburg tot 1815). Limburg's Geschied- en Oudheidkundig Genootschap, Maastricht.
- DERCKX, H. & Th. VAN SLOBBE, 2000. Gevlochten land. In: N. HAGEDOORN (red.), *Bodem van bestaan*, kroniek van duurzaam Nederland. NCDO/Agora, Kampen.
- DITMAIER, H., 1963. Rheinische Flurnamen (unter Mitarbeit von P. Melchers auf Grund des Materials des von A. Bach begründeten Rheinischen Flurnamenarchivs). Ludwig Röhrscheid Verlag, Bonn.
- DORREN, L.K.A. & A.C. IMESON, 2005. Soil erosion and the adaptive cycle metaphor. *Land degradation & development* 16: 509-516.
- GOVERS, G., K. VANOAELE, P.J.J. DESMET, J. POESEN & K. BUNTE, 1994. The role of soil tillage in soil redistribution on hill slopes. *European Journal of Soil Science* 45: 469-478.
- HABETS, J., 1891. Limburgsche wijsdommen (dorpscosten en gewoonten, bevattende voornamelijk bank- laat- en boschrechten). Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage.
- HARMSSEN, Th. W., 1960. De landmeetkunde in het gebied van de tegenwoordige Nederlandse provincie Limburg voor 1794. *Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg*, deel XCIV-XCV (1958-1959): 353-470.
- HARTMANN, J.L.H., 1986. De reconstructie van een middeleeuws landschap. *Maaslandse monografieën* 44. Van Gorcum, Assen.
- HILLEGERS, H.P.M., 1993. Heerdgang in Zuidelijk Limburg. *Dissertatie Rijksuniversiteit Limburg*.

Publicatie van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, reeks XL, aflevering 1. *Natuurhistorisch Genootschap in Limburg*, Maastricht.

- JANSSEN DE LIMPENS, K.J.Th., 1977. Rechtsbronnen van het Hertogdom Limburg en de Landen van Overmaze. *Werken der Stichting tot uitgaaf der bronnen van het oud-vaderlandse recht* 1, Bussum.
- JASPARS, G., 1979. Groëselder Diksjenèr, woordenboek van het Gronsvelds dialect. *Werkgroep Groëselder Diksjenèr*, Gronsveld.
- MUYSEN, W. VAN, G. GOVERS & K. VAN OOST, 2002. Identification of important factors in the process of tillage erosion: the case of mouldboard tillage. *Soil and tillage research* 65: 77-93.
- NIEUWENHOVEN, P.J. VAN (red.), 1978. *Ontdek het Mergelland; Nederlandse landschappen*. IVN/VARA, Amsterdam.
- PHILIPS, J.F.R., J.C.G.M. JANSEN & Th.J.A.H. CLAESSENS, 1965. De geschiedenis van de landbouw in Limburg 1750-1914. *Maaslandse monografieën* 4. Van Gorcum, Assen.
- PLOEY, J. DE, 1984. Hydraulics of runoff and loess loam deposition. *Earth Surface Processes and Landforms*, volume 9, issue 6: 533-539.
- RABA, A., 1996. Historische und landschaftsökologische Aspekte einer inneralpinen Terrassenlandschaft am Beispiel Ramosch. *Dissertatie*. Universität Freiburg, Breisgau.
- RENES, J., 1988. De Geschiedenis van het Zuidlimburgse Cultuurlandschap. *Maaslandse monografieën*, groot formaat, 6. Van Gorcum, Assen/Maastricht.
- ROO, A.P.J. DE, P.M. VAN DIJK, C.J. RITSEMA, N.H.D.T. CREMERS, J. STOLTE, R.J.E. OFFERMANS, F.J.P.M. KWAAD & M.A. VERZANDVOORT, 1994. *Erosienormeringsonderzoek Zuid-Limburg*. Vakgroep Fysische Geografie, Universiteit Utrecht/Vakgroep Fysische geografie

en Bodemkunde, Universiteit van Amsterdam/Staring Centrum, Utrecht/Amsterdam/Wageningen.

- ROOIAKKERS, G., 1987. *Bodemcultuur; de geschiedenis van het ploegen*. Limburgs Volkskundig Museum, Limbricht/Sittard.
- SEGERS, Y., 2002. De 'Agricultural invasion' aan het einde van de 19de eeuw: een onderschatte motor van landschapsveranderingen. *De Levende Natuur* 103(s): 173-178.
- SIMENON, W., 1901. *Geschiedenis der voormalige heerlijkheid Vlijtingen*, hoofdbank der elf banken van St. Servaas. *Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg*, deel XXXVII (1901). *Limburg's Geschied en Oudheidkundig Genootschap*, Maastricht.
- UNIVERSITÄT TRIER, 2007. *Das Wörterbuch-Netz*. Ein Projekt des Kompetenzzentrums für elektronische Erschließungs- und Publikationsverfahren in den Geisteswissenschaften an der Universität Trier. Juli 2007. <http://germazope.uni-trier.de/Projects/WBB/woerterbuecher/>. Universität Trier, Trier.
- VENNE, J.M. VAN DE, 1957. *Geschiedenis van Heer*. Gemeentebestuur van Heer, Heer.
- WESTERINGH, W. VAN DE, 1983. *Enkele aspecten van het historisch grondgebruik rondom Margraten*. In: H.M.R. HEIDENDAL (red.), *Een bijdrage tot de historie van Margaten*. Restauratiecommissie der R.K. Kerk St. Margareta, Margraten.
- WHITTLE, A., 1980. Prehistoric Lynchets and Boundaries on the Shetland Islands. *Antiquity* Cambridge 54(211): 129-132.
- WILMANN, O., 1974. *Die Pflanzengesellschaften der Löbboeschungen*. In: O. WILMANN, W. WIMMELBAUER & H. RASBACH, *Der Kaiserstuhl, Gesteine und Pflanzenwelt*. Landesstelle für Naturschutz und Landschaftspflege Baden-Württemberg, Ludwigsburg.

BOEKBESPREKING

RIJZENDE RIVIEREN

Smit, R., 2008. *Tirion Natuur*, Baarn. Gebonden en 160 pagina's. ISBN 978 90 5210717 2. Prijs € 29,95. Verkrijgbaar in de boekhandel.

Rijzende rivieren gaat over onze grote rivieren Rijn, Maas, Waal en IJssel en is geschreven door Ruben Smit, ecooloog en natuurfotograaf (BBC Wildlife Photographer of the Year 2005). De laatste decennia is het rivierenlandschap sterk aan het veranderen: door het veranderende klimaat worden er op grote schaal ingrepen uitgevoerd. Dit landschap vormt natuurlijk een prima uitdaging voor een fotoboek, waarvan

ook een ecologisch verantwoorde tekst een belangrijk onderdeel zou kunnen zijn. Dat laatste kan ik echter meteen ontcrachten, de tekst dient enkel ter ondersteuning van het fotomateriaal.

Het boek is grofweg opgedeeld in drie delen, te weten natuurlijke processen, toekomst en de landschapstypen. Het fotoboek wordt afgewisseld met korte tekstimpresies. Omdat naar het idee van de auteur het rivierenlandschap met geen pen te beschrijven valt, kiest hij duidelijk voor beeld. Het typische rivierenlandschap met uiterwaarden, knotwilgen en meidoornhagen komt, zoals de schrijver/fotograaf waarschuwt in het voorwoord, in dit

boek zo goed als niet voor. Wat dan wel? Brandnetelruigten, ooibossen en meestromende nevengeulen belooft de inleiding. Een fotoboek behoort inspirerend te werken voor (amateur-)fotografen. Dat doet het zeker, genietend

van de foto's wil men eigenlijk meteen naar buiten, om waar te nemen, om te fotograferen en om vast te leggen.

Ik heb zelf het voorrecht om aan de Maas te wonen. De 'nieuwe natuur' wekt vaak wrijving op bij de lokale bewoners of voormalige eigenaren. Het boek is daarom interessant om bij het grote publiek onder de aandacht te brengen. Misschien kan het dan tonen dat die nieuwe natuur, of om in de bewoording van Ruben Smit te blijven, de terugkeer van de jungle, prachtige beelden op kan leveren. In die missie is het boek goed geslaagd. Nu de praktijk nog.

HENK HEILIGERS